

Dr. Szederkényi Tibor 2007. október 23-án Nagybaracskán elhangzott ünnepi beszéde

Tisztelt ünneplő közönség, Baracscaiak, Kedves Barátaim!

Ünnepelni gyűltünk össze, méltóan megemlékezni nagy nemzeti ünnepünk október 23-a ötvenegy éves évfordulójáról. Mit is jelent számunkra a nemzeti ünnep, miben határozhatjuk meg lényegét? A mai zűrzavaros időkben nem árt erre újra emlékezni!

Kossuth szavaival: „*a nemzeti ünnep olyan kitüntetett nap, amelyen egy ország, vagy egy nép nemzeti összetartozását ünnepli.*”

Az itt egybegyűlt ünneplő közönség nagy része számára az eltelt 51 év már *csak történelem*, de nem kevesen vagyunk még *ma is élők*, akik személyesen, netán aktív résztvevőként éltük meg azokat az időket. Jómagam 23 éves, végzős egyetemista diákként Pesten a sors kegyelméből aktív - igaz, nem fegyveres - közreműködője lehettem e történelmi eseményeknek, amelyek életutamat máig meghatározzák.

Az 56-os forradalmi cselekmények menetét, történéseit sokan - és amint távolodunk 56-tól, egyre többen és *többszörösképpen* - dolgozták fel, értelmezték és teszik ezt ma is. A mindenkori politika a legkülönbözőbb módon mindig felhasználta és felhasználja a sorsfordító idők történéseit, tanulságait saját tetteinek igazolására. Ezért, ha az akkori valóságot ma is reálisan kívánjuk megidézni, legcélszerűbb *a még élő tanúkat* megkérdezni. Nem sok nagybaracscai tanúja volt az akkori pesti eseményeknek!

E helyen nem lehet céлом mindazok elmondása, amelyet átéltem, mert az több hosszú estét is igénybe venne. Hadd mondjak annyit, hogy már júniusban és júliusban részt vehettem a *Petőfi Kör* néhány ülésén, amelyről tudvalevő, hogy a forradalom szellemi előkészítésében fő szerepet töltött be. Ezeken az üléseken nagy tudású, nyitott gondolkodók, mint pl. Illyés Gyula költő, Déry Tibor író, valamint az előrelépést igénylő, félreállított politikus meghívottak, mint pl. Nagy Imre, Erdei Ferenc tartottak vitára készítő előadásokat, osztották meg gyűjtő gondolataikat velünk. Egy-egy ilyen vitaülés hangulata leírhatatlanul lelkesítő volt.

Ott voltam október 6-án a Kerepesi temetőben *Rajk László* és társai temetésén százezrekkel együtt, amely esemény előrevetítette a robbanás nem távoli bekövetkezését. Olyan vezetőket, - saját áldozataikat - temetett itt újra a megzavarodott gyilkos rendszer, akik nem Moszkvából jöttek, hanem un. Nyugatos, vagy hazai kommunisták voltak. **Pedig ők sem különböztek Rákosiéktól.** Bizonyítja ezt Örkeny István azóta is közszájon forgó megjegyzése a temetésről, ahol azt találta mondani író barátjának, hogy ”Szegény Rajk Laci, ha élne, de bele lövetne ebbe a tömegbe!” „Ahol Münnich Ferenc, a későbbi kádárista miniszterelnök - ki tudja miért - olyan búcsúztató gyászbeszédet mondott, amely önmagában felért egy harci riadóval.

Részt vettem október 22-én a MEFESZ Műegyetemi Szervezetének alakuló ülésén, amely az addigi egyetlen és rákosista ifjúsági szervezet, a DISZ mellett kéretlenül alakult újjá és működésével elindította a forradalmi eseményeket. (Maga a MEFESZ - azaz a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szervezete - tulajdonképpen október 16-án a Szegedi Egyetemen alakult meg és innen áradt szét a többi hazai egyetemre, először a pécsire, majd a budapestiekre. Íme egy esemény, ahol a vidék ébredt először, nem Budapest!) Ezeken az üléseken születtek a pontokba szedett híres követelések, amelyeket a forradalom maradéktalanul magáévá tett.

Majd következett a *nevezetes Október 23.*: a hatalom részéről először betiltott, majd megengedett nagygyűléssel a Petőfi szobornál, ahol Sinkovits Imre szavalta el a Nemzeti Dalt. A diákság egységét jól jellemezte, hogy a Párt legfelső káderképzőjének, a Lenin Intézetnek hallgatói is részt vettek ezen a nagygyűlésen, a nemzeti lobogókon kívül néhány vörös zászlót lobogtatva, amit az általános fütty hatására azonnal el is dobtak. Ennek az intézménynek a hallgatói, ezek a módszeresen kiválogatott kommunista vezetői utánpótlás-palánták olyan pálfordulást mutattak be, amely a maga nemében párját ritkító. A forradalom oldalára álltak és annak legharcosabb, fegyverrel is küzdő, közülük sok diákot elvesztő katonái lettek.

Menetünk a város szívéen keresztül a Bem szoborhoz vonult. Eközben tanúja lehettem a Károly körúton az első kommunista címeres nemzeti zászló kilyukasztásának és kitűzésének. Ekkor, mintegy vezényszóra, előkerültek a bicskák, manikűr ollók és valamennyi zászlóból eltávolítottuk a címert. Innen a lyukas zászlók eredete és ez a hiteles története.

A Bem szobornál a magyar katonaság csatlakozását a forradalomhoz személyesen tapasztalhattam. A „zavargások” letörésére kivezényelt esztergomi páncélos hadtest átállása miatt a Pestre bevonult, kezdetben pusztító és öldöklő, „Magyarországon ideiglenesen állomásozó” orosz csapatok ettől kezdve tétlenné váltak, majd lassan megkezdték kivonulásukat Budapestről. Ezekkel az orosz katonákkal folytatott eszmeeserékből megtudtuk, hogy valamennyien tisztában voltak a forradalmi események okaival, hiszen elég régen állomásoztak hazánkban és a magyarokkal érintkezve nagy részük „megfertőződött”. Ezért kellett Moszkvából lecseréltetni őket az itteni történetekben tájékozatlan, főleg ázsiai orosz csapatokkal (akik Szuézt keresték errefelé). Ezek a katonák bizonyára mindannyian a gulágokra kerültek „átnevelésre”.

Majd kora este a *kivilágítatlan Kossuth téren* százezrek harsogása közepette kb. 10m. távolságból láthattam és hallhattam a Parlament lépcsőjén megjelenő, a tömeget üdvözlő Nagy Imrét, akinek átadták a diákság petícióját. Hangja elveszett az óriási zajban, mert nemcsak világítást, hanem hangosítást sem biztosítottak számára. Ekkor és ennek hatására indult el a tömeg egy része, velem együtt a *rádióhoz*, hogy beolvastassa a diákság által megfogalmazott követeléseket. Itt lehettem tanúja sajnos a forradalom első hősihalál-esetének is. Átélttem a rádió ostromát, ahonnan csak 24-én hajnalban szabadulhattam. A felforgatott villamosok és autók halmazán keresztülgázolva jutottam el az EMKE sarokig, ahol már a nép dühödten püfölte és köpködté a ledöntött és ide vontatott *Sztálin* szobor roncsait. Végezetül, néhány nappal később isteni csoda folytán sikerült élve kikerülnöm a parlament előtti vérengzésből.

A harcok lecsengésével elindultam haza a Dunántúlon Nagybaracsára, ahova három nap gyaloglás után épségben meg is érkeztem. Én voltam az első hiteles, Pestről jött hírhozó Nagybaracsán.

Hogy *Nagybaracska lakossága* miként élte meg a forradalmi napokat, arról nincs pontos ismeretem. De annak már tanúja voltam, hogy a Rákosi rendszer által a végletekig kiszipolyozott, tönkretett község lakói milyen nagylelkű adakozással gyűjtöttek *élelmet* a pesti lakosság számára, amikor megtudták, hogy ott éhínség van. Erre igazán büszkék lehetnek a nagybaracscai emberek. Volt, aki az utolsó néhány kiló krumpliját hozta el! Egy teljes teherautó szalonna, sonka és egyéb hústermék, valamint egy másik teherautó krumpli, liszt és zöldség gyűlt össze, amit november 2-án TSZ-teherautókkal, vezetésemmel vittünk a

pestieknek. Útközben várakozó álláspontra helyezkedve láttuk Dunaharasztnál a tétlen orosz páncélos gyűrűt, amely Pestet körülvette és amely november 4-én támadásba lendült. Már ekkor mindannyian tudtuk, hogy a forradalom ügye végveszélybe került. A két sofőr azon imádkozott, hogy épségben hazakerüljenek, ami sikerült is nekik.

Én maradtam és november 4. –ével ismét halálos helyzetekbe kerültem, mert csak pár száz méterre laktam a *Corvin-köztől*, a harcok fő színhelyétől. Négy nap elteltével sikerült csak ép bőrrel valahogy kijutnom ebből a kelepcéből és hazafelé vettem az irányt, természetesen ismét csak *gyalog*. Dunaharasztihoz és Taksonyhoz érve tapasztalhattam, hogy még dúlnak a *Csepel-szigeti* harcok, ahol a reguláris magyar katonaság óriási tűzérési párbajt vívott az orosz csapatokkal. Ennek is volt nagybaracskai résztvevője, mégpedig egy honvéd tiszt, *Farkas Ferenc* (Farkas Cumi) a Maros utcából. Sikerült túlélnie azt a poklot, de katonai karrierje ezzel véget is ért. Aztán kerülő utakon, kerülve a nagyobb lakott településeket, megint csak három nap alatt értem haza Baracskára, ahonnan csak 1957. februárjában utaztam vissza Pestre, a tanulmányaim folytatására.

Volt a forradalomnak egy évtizedekig *ismeretlenségben maradt szereplője*, aki Nagybaracskán nevelkedett és ma a nagybaracskai temetőben nyugszik. Talán a legmerészebb tettet hajtotta végre akkor, amikor ő volt annak a rohamlövegnek a tüzére, amely október 29-én azzal, hogy hatszor ágyúzott bele a Köztársaság téri pártszékházba, megadásra kényszerítette a bennlevőket és véget vetett az ott október 23-óta folyó ostromnak. A bent rekedt, védekező pártemberek, pl. Mező Imre és a melléjük beosztott ÁVH- s katonák erre megadták magukat és fehér zászlót lobogtatva kijöttek az épületből. Jól ismert az a tény, hogy a felkelők ezeket a már fegyvertelen embereket felkoncolták. A forradalmakban ilyen dolgok is megtörténhetnek! Mindezt látva, a tank megfordult és teljes sebességgel elrobogott. Így történt meg az, hogy még a történészek sem tudják, ki is volt az az ember, aki a magyar címerrel felékesített orosz páncélost vezette, és aki eldöntötte a csatát a Köztársaság téren.

Nos, az az egykori nagybaracskai ember *az én apám*, Szederkényi Ferenc volt, aki eme tette után azonnal a határnak vette az irányt és Új-Zélandig meg sem állt. Egész további életében hallgatott róla, kivéve 1991 karácsonyát, amikor Ausztráliában, halálos ágyán elmondta nekem, hogy mit tett 1956-ban a Köztársaság téren, és miért is hagyta el Magyarországot.

Az országra *kegyetlen megtorlás* és több évtizedes diktatúra várt, amibe a magyar nép jobb híján beletörődött, mint Rákóczi-, Kossuth- és a Trianon utáni időkben tette. A legfőbb a túlélés volt, amelynek módját a magyarok már a török időkben jól megtanulták. 1989 után a diktatúra összeomlott, amit a „nagy testvér” és a többi csatlós összeomlása követett. Megjött tehát a lehetőség a nyugathoz csatlakozni ismét, amelyhez mindig is tartoztunk.

Máig több részletében vitatott, de nagyjából tiszta *a történelmi kép* arról, hogy mi vezetett az 1956-os forradalomhoz és szabadságharchoz.

A teljesség igénye nélkül néhány az okok közül:

- A történelmi tradíciók. (Már Kollonits Lipót bíboros megállapította a Rákóczi szabadságharc után, hogy a magyar egy „rebellis nép”! És nem tévedett.)
- A Rákosi féle terror, amely még a maguk-fajtákat sem kímélte (Rajk, stb.)
- Nagy Imre 1953-as miniszterelnöksége, majd félreállítása.
- A munkásság passzív ellenállása, amelynek nevében gyakorolták az elnyomó hatalmat.
- A Szovjetuniótól való korlátlan függés.

- A magyar népnek már nem volt veszteni valója, így - mint már annyiszor történelme folyamán - forradalommal próbálta megoldani bajait.

Milyen is volt ez a forradalom és szabadságharc?

Akik együtt éltek azzal - és az ország oroszlánrésze ilyen volt- egységes magatartással és egységes véleménnyel voltak és vannak annak dolgairól. Néhány rövid pont arról, hogy tényleg milyen is volt ez a forradalom:

- A forradalom nem volt sem jobboldali, sem baloldali. Mindenki a valódi néphatalom eljöttében reménykedett,
- Nem volt szó se szocializmusról, se kapitalizmusról. Sőt, ez utóbbival szemben teljes közöny uralkodott,
- Elkívántak innen mindenkit, elsősorban az oroszokat és minden elemet, amely a háborúra emlékeztette a magyarságot. A horthystákat is!
- Nem sok évvel a Világháború után a frontokon, roboton, internálói táborokban töltött hosszú, szenvedéssel teli évek után természetes volt, hogy mindezek miatt a magyarság fegyvert fogott és vállalta a bukás veszélyét is.

Miként is értékeljük 56-ot?

A rengeteg áldozat és a hosszú, elfojtott kádári évekkel együtt is hosszú időtávlatban *győztes volt a forradalom!* A világnak a magyarság megmutatta, hogy a háború után kialakult világrend nem örök! Befejezésül hadd idézzek Veres Péter író, az akkori Írószövetség elnökének naplójából, amelyben október 23-án a következőket írta:

„Íme most megtanulhatja mindenki: politikus, államférfi, császár, király, diktátor, apostol, próféta, ideológus és filozófus, hogy nép nélkül semmiféle eszme nem valósítható meg, a szocializmus sem, sőt, az a legkevésbé!”